

Domoljub

V Ljubljani 22. aprila 1942-XX

55 - Štev. 17

Poveljčane trpeče matere

Najlepša beseda je mati! In čim bolj svet z besedami slavi matere, tem več je med modernimi ženskami takih, ki se boje biti matere. Boje se biti matere zaradi trpljenja, ki je povezano z materinstvom. Moderni človek pa, ves zaverovan v svet in njegove užitke, se boji trpljenja, ker mu manjka duhovne moči in veljave. To prihaja od tod, ker je svet vendar pustil evangelij in njegov nauk, ker bi se vsakdo na svetu rad le veselil in zabaval, pa nič trpel. Zato nam je krščanstvo s svojim naukom tako malo všeč, ker nam oznanja blaženost še le po žrtvah in trpljenju. — Pa vsekakor ne moremo mimo trpljenja, ker je in ostane naš delež do konca. Kdor križ trpljenja zadovoljno vzame na svoje rame, mu bo v vstajenje, kdor pa ga sprejema s kletvijo, mu bo v pogubljenje. Noben sistem tega sveta te resnice ne bo spremenil in spravil s sveta, če je še tako zaverovan v ta svet in ne mara nič vedeti o drugem svetu, ki pa je naš končni in neizogibni delež. — Pred nekaj časa sem bral lepo sliko, ki jo je bil že pred več leti napisal tuj pisatelj. Naj jo podam tukaj, saj je tudi za današnje čase:

Blaženi se sprehajajo po rajskem vrtu ter uživajo večno Lepoto. Z njihovih obrazov je že izginila groza zadnje sodbe. Nič zemeljskega ni več na njihovih obrazih, vse je plemenito in poveljčano. Kamor koli se ozro, povsod veselje, smeh, zadovoljnost! Njihova srca so namreč mirna in polna milosti ter pokoja, saj bijejo tako blizu božjega varstva.

V sredi raja se dvigajo velikanska vrata, ki skozi nje vodi pot v zaprt in skrivnosten prostor. Nepopisna krasota je okrasila že vrata sama. Na zlatem stopnišču, ki vodi navzgor k vratom, stoji angel z vencem vrtnic na glavi. V levici drži rdečo, v desnici belo vrtnico čudovite lepote. Nad vrati pa se blesti napis: »Le tistim, ki so na zemlji najbolj bridko trpeli, se ta vrata odpirajo.« Bleščeči sijaj teh vrat in tega kraja vabi k sebi blažene nebeščane. Vsi, razen majhnih otročičev, hočejo skozi ta vrata. Kako neki ne bi hoteli! Saj je na zemlji vsakdo trpel, in vsakomur se je njegova bolečina zdela največja. Toda angel dvigne roko z belo vrtnico in vsi se umaknejo: mladeniči, možaki in tudi mnogo žensk. Angel dvigne roko z rdečo vrtnico, in pred množico drugih žensk, mladih in starih, lepih in nagubanih, se tiho odpro skrivnostna velika vrata, skozi katera privre čudovit vonj in nebeško lepa godba. Blaženi padejo na kolena.

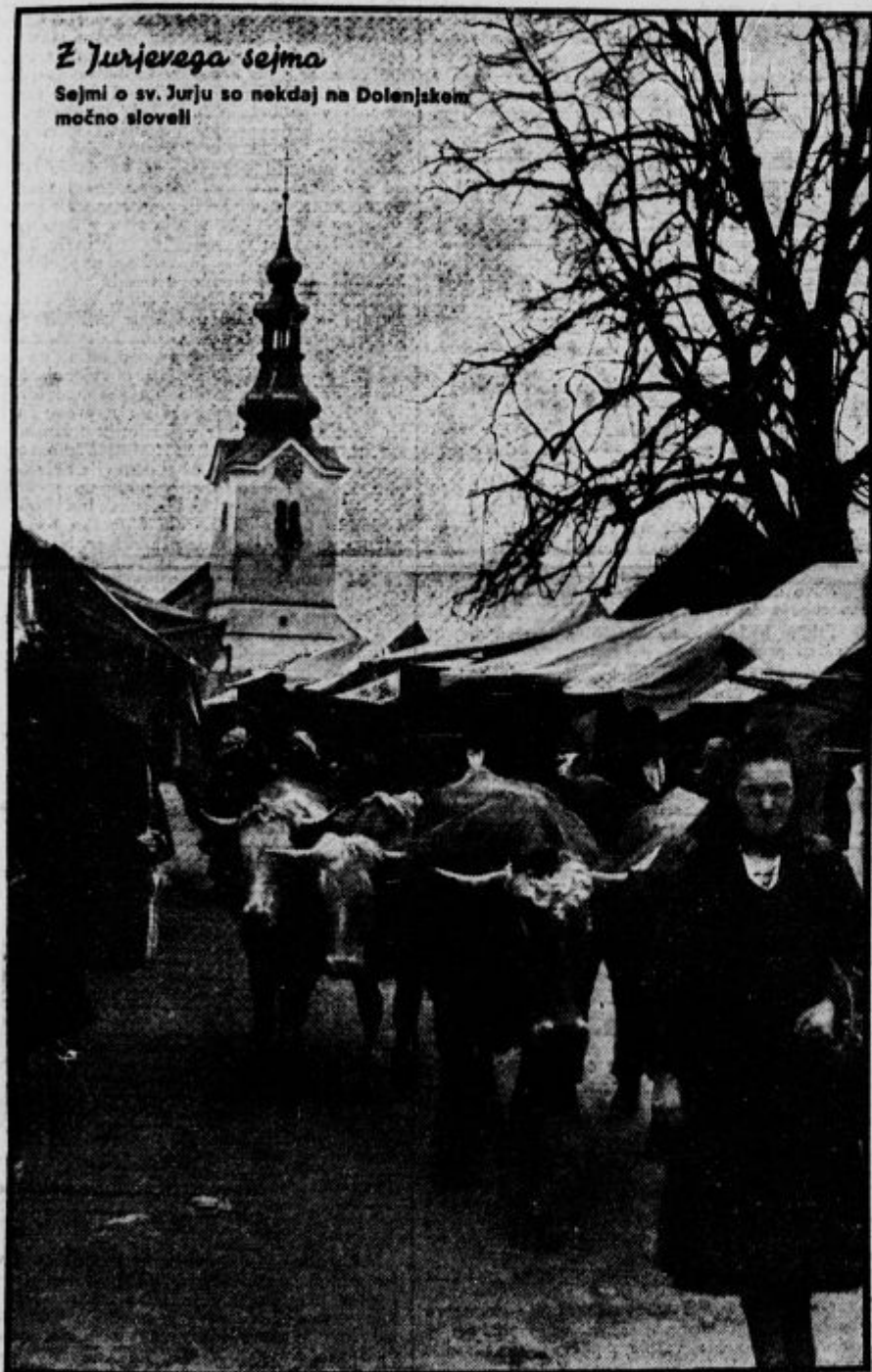
Tedaj nekaj žensk, ki niso smele skozi, tiho vpraša angela: »Zakaj pa me ne smemo noter po tej poti, ki je nam prepovedana? Kdo pa so te, ki so smele?«

Angel jih pogleda, njegov pogled je mehak in otožen ter poln ljubezni: »Matere so! To so matere, ki so rodile otroke ter ob tem dale svoje življenje! To so matere, ki so morale gledati otroke umirati! To so matere, ki so nekdanje imele otroke — pa brezčutne, brez ljubezni, nevhvaležne, bolne, pohabljenе, hudobne! To so matere, ki so bile bolj srečne, ki so še na svoji smrtni postelji Bogu hvalo dajale za dobre ljudi, ki so jih one kot svoje otroke rodile! Nikoli ne bodo preštete holecine in rane, ki jih materinemu srcu preiščeno ali neprejščeno zadaja otrokova roka ali otrokov jezik. In nobena bolečina, tudi najhujša ne, ni tolikšna, kakor pa je bolečina, ki jo trpi mati z ljubljenim otrokom, zaradi njega in zanj!

(Dalje na 2. strani spodaj.)

Z Jurjevega sejma

Sejmi o sv. Jurju so nekdanj na Dolenjskem močno sloveli

RAZGLLED PO SVETU

Vojna poročila

Vojna poročila preteklega tedna poročajo o učinkovitih zmagah na vseh straneh.

V severni Afriki so italijanske čete 11. t. m. vzhodno od Tminiya vrgle nazaj angleški oddelek ter mu prizadele hudo škodo, saj se mu razbile 5 tankov ter zajele več protitankovskih topov ter vojakov. — Dne 13. t. m. so osme čete južno od Mekilija napadle Angleže ter jih premagale. V zračnih bojih je pri tej priliki bilo sestreljenih 6 angleških letal. — 16. t. m. je bilo uničenih 9 angleških letal.

V Sredozemskem morju sta bili pretekli teden od italijanskih vojnih sil potopljeni dve angleški podmornici.

Na Atlantskem morju so nemške podmornice dne 12. t. m. potopile 12 ameriških ladij, dne 14. t. m. pa je italijanska podmornica potopila 3 sovražne ladje, ki so vozile petroleje, ter dve drugi ladji, skupaj 5, ki so imele 84.000 ton.

Na ruskem bojišču, kakor poročajo uradna nemška poročila, so ruski napadi vedno šibkejši, nemški pa vedno hušji. Dne 17. t. m. je izšlo uradno poročilo, ki veli, da so Nemci od začetka vojne na vzhodnem bojišču sestrelili nič manj ko 20.467 ruskih letal.

V zračnih bojih na zahodu so Nemci dne 17. t. m. Angležem nad Rokavskim prelivom uničili 11 angleških letal.

Na Tihem morju so Japonci spet začeli hude napade na Filipinsko otočje ter zlasti hudo napadajo otok Corregidor, ki je na vso moč utrjen. Dne 17. t. m. so Japonci začeli izkrcavati svoje čete na filipinskem otoku Panay. — Kitajske čete, ki branijo Birma, zahtevajo naglo pomoč, ker se Japonci že bližajo petrolejskim vrelcem v Birmi.

Nemčija bo povečala svoje trgovsko brodovje

Nemčija pri vseh naporih, ki jih izpolnjuje, da bi pospešila dosego zmage, pripravlja tudi načrt za izdelavo trgovskih ladij, ki bodo imele največji pomen v prometu nove Evrope. Med hamburskimi in bremenski ladjarji potekajo zdaj važna pogajanja, ki naj izključijo sleherno domačo ladjarstvo konkurenco, ki bi se izkazala za nevarno narodnim koristim. Hamburški ladjarji mislijo dati v delo dva prekomornika po 36.000 ton, več motornih tovornih ladij po 10.000 ton, ki bi lahko vozile tudi kakih 20 potnikov v enem samem razredu. Mislijo menda tudi na izdelavo kakih 12 motornih ladij za mešani promet, ki bi lahko vozile tudi po 100 potnikov. Drugi ladjarji proučujejo možnosti, kako bi znatno povečali in izboljšali svoje ladjeve, in sicer tako, da bi dajali prednost ladjam za prevoz bencina, v kolikor bi to bilo možno. Vse te ladje naj bi bile namenjene v glavnem za promet z afriškimi in azijskimi lukami.

Nova označba moke v Nemčiji

Nemčija je že pred leti uvedla nov način razporeditve moke, pri katerem se posamezne vrste moke označujejo s številkami. Tako pomeni označba pšenične moke s številko 1470, da vsebuje 1 kg te moke 1470 gramov (1,47%) nezgorljivih snovi. Čim boljša je moka, tem manjši je ta odstotek, čim bolj pa je žito izmleto, tem bolj se dvigne odstotek nezgorljivih snovi. Od 1. aprila so stopili v Nemčiji v veljavo novi predpisi glede izmletja

žita. Po teh predpisih bodo odslej mleli v manjši količini finejšo belo pšenično moko z označbo 1050 (doslej 1470), zato pa bodo žito za krušno moko bolj izmleli in bo imela v bodoče krušna moka označbo 2800 (doslej 1470), enotna moka pa označbo 1700. Rženo moko bodo mleli v dveh tipih z označbo 1790 in 1800.

Papeževa poslanica vsemu svetu

Dne 13. maja bo vatikanska radijska postaja ob 18.30 prenašala poslanico, ki jo bo papež Pij XII. dal svetu ob svojem škofovskem jubileju. Takoj, ko bo papež končal, bodo vernikom vsega sveta oddali njegov govor, preveden v glavne jezike. Na praznik Vnebohoda bo sv. Oče imel v vatikanski baziliki ob 11 tiho mašo za vernike iz svoje rimske škofije. Tudi mašo bodo prenašali po radiu.

KRATKE z vsega sveta

V švedskem Stockholmu je umrl znani švedski pisatelj Ludvik Nordstrom.

150 ljudi je bilo pretekli teden ubitih na postaji podzemeljske železnice v japonskem Osakiju; sta trčila skupaj dva vlaka.

Stoletnico svojega tiska je proslavila letos v marcu Bolgarija.

2216 milijonov prebivalcev živi sedaj v vseh delih sveta po podatkih nemškega letopisnega urada.

V nemških vojaških bolnišnicah so redne športne vaje sestavni del zdravljenja.

Huda nalezljiva bolezen črnih koz je izbruhnila v okrožju Villazona v Boliviji.

Po Balkanu potuje japonski general Ošima.

Novo uspešno cepivo proti tifusu sta odkrila francoska znanstvenika Durand in Giraud.

Pridno bodo letos v Nemčiji nabirali gobe, ki so važna prehrana.

Romunska oblastva so ukrenila vse potrebno, da bo Odesa čim prej obnovljena in mesto pozicično.

Milijon dolarjev škode je napravil požar v mestu Acajila v republiki San Salvador.

6 dni so trajale velike verske slovesnosti, posvečene dušam v vojni padlih vojakov, v templju Jasukuni na Japonskem.

Iz 10.000 vagonov koruze se dobi 700 vagonov koruznih kali, iz teh pa 140 vagonov olja, so izračunali pred kratkim na Madžarskem.

45 nemških šol z 88 učitelji in 3700 učenci je sedaj v poljski Varšavi.

Papež je sprejel v avdienci bivšega bavarskega prestolonaslednika princa Ruperta.

20 kmečkih hiš je porušil plaz v pokrajini Arbes v Romuniji; po srečnem naključju pa ni bilo človeških žrtev.

65.000 vreč kave je zgorelo v pristanišču Acuitle v republiki S. Salvador.

Novo vladno s Filovim na čelu je dobila Bolgarija. Ostane vse pri starem.

Angleška letala so se te dni pojavila nad Švico in so odvrгла manjše balone, v katerih so bili letaki proti osim državam.

600.000 ha zemlje je letos zasejane s sončnicami v Romuniji.

Židje ne morejo biti lekarnarji, je sklenila zveza madžarskih lekarnarjev.

Stroge ukrepe proti komunistom je izdala argentinska vlada.

Diplomatske odnose z Japonsko je pretrgala Perzija na pritisk Anglije.

Obvezno vojno zavarovanje za vse delavstvo v petrolejskih čistilnicah, skladiščih, topilnicah in v drugih, za vojno važnih podjetjih, so odredile japonske oblasti.

Ker je ponarejal živilske nakaznice, je izredno sodišče v Nemčiji obsodilo na smrt 50 letnega učidila.

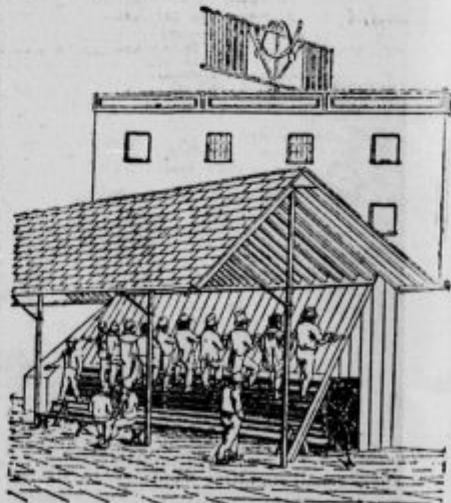
ZGODBICE

Kaznjenci so poganjali mline

Pri nas mline navadno poganja voda, ponekod v Evropi imajo mline na veter, na Kitajskem pa so že v starodavnih časih imeli mline, ki so jih poganjali ljudje ali pa živali. Se le leta 1570 je na Angleškem neki John Pain iznašel mlin, ki bi ga bil lahko gonil šibek človek kar z nogo. Svojo iznajdbo je takrat ponudil državi, naj bi jo uvedla v kaznilnicah. Država bi bila sicer to iznajdbo rada uvedla, pa so se uprli mlinarski cehi.

Sele leta 1818 je mehanik Cubitt ponudil angleški kaznilnici v Brixtonu nov mlin, ki bi ga poganjali z nogami kaznjencev. Ta nova naprava je našla navdušene zagovornike. Kmalu je več angleških kaznilnic uvedlo take mline, češ da je kaznjence bolj vzgajati s telesnim delom kakor pa s palico in batnamit, kar je dotlej bilo v navadi. Rekli so, da se bodo postopaj v prihodnje bolj bali trdega telesnega dela, ko bodo morali poganjati mlin z nogo, kakor pa, če bi jim jih vsak dan našli na zadnjem plat. In pokazalo se je, da je tak mlin od te strani res imel uspeh. Izmed vsakih 100 kaznjencev, ki so kdaj v ječi morali poganjati mlin, se jih je le 21 vrnilo spet v kaznilnico, le 3 izmed teh so se vrnili drugič in le 2 tretjič.

Angleški uspeh je močno navdušil Pruse, kjer je dotlej, kakor drugod, v tamkajšnjih kaznilnicah, tudi pela le palica. Tudi drugod po Evropi so se ljudje začeli dvigati zoper palico in pretepanje v kaznilnicah. Tako so nazadnje na Nemškem res začeli graditi mline po kaznilnicah, ki so jih poganjali obsojenci. Medtem ko je angleški mlin stal na prostem ter je bil le pokrit, da ni deževalo na naprave in ljudi, so nemški mlini bili v poslopju kaznilnice same, da je kaznilniški ravnatelj lahko vsak hip pregledal, kako njegovi mlinarji delajo. Mlinsko kolo je bilo precej podobno navadnemu mlinskemu kolesu, le da navadno kolo žene voda, to pa je poganjala človeška noga. Kaznjenci so se držali držaja, ki je bil prabit ob steni, nakar so začeli stopati na stopnice, ki so se vrtele. Ljudje so se pri delu vsakih 40 minut menjavali. Kakor hitro je zazvonilo, je kaznjencec, ki je bil na vrsti, stopil s svojih stopnic, na drugi strani je drugi stopil nanje, kakor nam kaže naša slika. Vsako uro je moral vsakdo po 20 minut počivati, pa so ljudje še težko vzdržali tak napor, ki je bil baje nekaj strašnega.

Kaznilniški duhovnik, ki je služboval v taki kaznilnici, pripoveduje, da je življenje obsojencev pri takem delu tako hudo zaradi tega, ker v človeku docela zamori človeški žut, ga zakrčne in zaradi tega še poslabša, namestu, da bi se človek poboljšal.

Poročilo iz neke nemške kaznilnice se glasi, da mora tamkaj vsak dan goniti mlin 300 mo-

(Nadaljevanje na prejšnji strani.)

Te matere, ki stopajo skozi ta vrata, so tihe funakinje z zemlje, ki bodo smele bivati najbližje božjemu Sreču!

Tako si je tisti pisatelj zamislil poveljčanje trpečih mater v raj. To je le celjanje človeške jezika, ki na zemlji nikoli ne bo mogel razumeti in dopovedati skrivnostne lepote poveljčanja tistih, ki trpe za druge, zlasti za mater. Da bi skozi tista vrata šlo mnogo, mnogo slovenskih mater! Pa se nam ne bo bati za naš tukajšnji obstanek!

Kaj je NOVEGA

Lisičja tekma

Kakor smo že povedali, se je na naš poziv v 11. številki »Domoljuba« od 11. sušca oglasilo lepo številno tekmovalcev, ki so popisovali razne doživljaje z lisico. Kar 37 jih je bilo. No, nekateri pa teh je bilo malo, so se izgubili v modrovanje. Ti so morali prvi pasti skozi rešeto. Drugi, teh je bilo nekaj več, so nam privoščili sicer mično popisane lovske šale o lisici. Ampak te šale so bile mnogo starejše, kakor pa tisti, ki nam jih zdaj popisujejo. Nekateri so šli in lepo popisali, kaj je kdo izmed znancev zanimivega doživel. To bi že šlo, ko bi ne bil pogoj tako zastavljen, da mora vsakdo popisati, kaj je sam doživel. Nazadnje nam je ostalo 23 takih, ki so več ali manj lepo in zanimivo popisovali, kaj so sami doživeli. Prav vsi bi bili zaslužili kako nagrado, ker so zanimive reči povedali. Ampak, vseh nismo mogli nagraditi, kam bi pa prišli!

Zato si je tista naša komisija belila glave, kdo je najboljši. Pa ni prišla do pravega sklepa. 9 sestavkov smo končno izločili, ker v primeri z drugimi niso bili prav dobri, dasi so še vedno bili dobri. Ostalo nam jih je 14. Končno smo jih radi ali neradi izločili še 5, tako nam jih je ostalo 9!

Izmed teh 9 pa je res vsak sestavek vreden vsaj male nagrade. Zato smo sklenili, da bo vseh 9 nagrajenih, dasi ne vsi enako. Kdo je prvi? Tako sprašujete. Vsi so prav dobri, vseh 9! Da pa ne bo zamere in da delo končamo, smo sklenili, da bomo prvo nagrado prisodili tistemu, ki je prvi izmed deveterice poslal svoj prispevek. Ta je bil: **Anton Kišek**, posestnik v Moravski gori, Sv. Križ pri Veliki Loki. Ta je prvi in dobi za nagrado celoletno naročnino »Domoljuba« ter dve knjigi »Slovenčeve« knjižnice.

Druga je poslala: **Udovič Ivana** iz Slivice 12 pri Rakeku. Njen spis bi dobil lahko naslov »Hudi brez repa«. Ona dobi drugo nagrado: polletno naročnino ter eno knjigo »Slovenčeve« knjižnice.

Tretji je **Zupan Adolf**, Bičevje 41, Ljubljana. On je svojo stvar resno in lovsko zanimivo popisal. Njegova nagrada je polletna naročnina »Domoljuba«.

Izmed naslednjih šestih pa vsak dobi po eno knjigo »Slovenčeve« knjižnice: **Ignacij Mišmaš**, Ambrus 29, p. Zagradec; **Stanko Žagar**, Reber št. 1, p. Šmarje-Sap; **Katica Zrimšek**, Mali Cirkni, Sent Rupert; **Ferdinand Švigelj**, Ohonica, Borovnica; **Jože Klučar**, Fara 12, Nova vas pri Rakeku; **Franc Černelič**, Sv. Križ pri Kostanjevici.

Ko bi bili imeli več nagrad, bi bili dobili nagrade tudi **Pavle Smolčič** iz Dobrušice, **Koželj Jože** s Krke, **Kosi Alojzij** iz Stožic, **Anton Hočevar** iz Ambrusa, **Jerman Milena** iz Črnomlja.

Dobre prispevke so nam poslali, dasi niso mogli biti nagrajeni, tudi tili: **Jože Hribar** iz Stopič, **Koželj Silvester** z Velike Loke, **Karel Jurjev-**

ških in 100 žensk — vsak do pol dneva. Zadaj za hrbtom stoji stroga straža z izdrto sabljo v roki ter pazi, da kaznjenci pridno gonijo mlin. Ko zadoni zvonec, ena vrsta stopi za 20 minut nazaj, druga naprej, mlin pa se vrta in vrta noč in dan ob strahotnem molku, ki ga niti en človeški vzdih ne sme zmotiti.

Te naprave so najprej odpravili pred kakimi 60 leti Nemci, pa tudi Angležem so se pristudile, dasi kasneje. Pozneje so za obsojence prišli boljše časi, dokler niso začeli graditi docela modernih in lepih kaznilnic, kjer je človek imel vse, razen svobode. Zadnja leta pa so se spet začeli oglašati ljudje, češ da je treba uvesti v kaznilnice delo in telesno kazen.

Kakor vidite, se tudi v tem vprašanju vse vrta, mine in spet pride, kakor pri mlinskem kolesu. Včasih so čislali za obsojence palico, potem so uvedli telesno delo, nato so tudi to odpravili, misleč, da bodo zločince drugače poboljšali. Zdaj pa prihajajo spet stari glasovi. Resnica pa je, da je človeka treba vzgajati že od mladih nog, če hočete iz njega napraviti plemenitega človeka. Tega recepta, ki je v katekizmu zapisan, pa kar ne priznajo še. Zato bo morda spet kdaj pela palica, živjagal bič ter šklepetal mlin, ki ga bodo gonili kaznjenci.

bič iz Starega trga pri Ložu, **Ciril Lekšan** iz Metlike, **Alojzij Golob** iz Šmarjeta, **Janez Medved** iz Ljubljane, **Hladnik Peter** iz Rovt, **Martin Knez** iz St. Ruperta, **Jože Kopač** iz Polhovega gradca ter **Mihael Omahen** st. iz Višnje gore.

Lisičja tekma je edaj končana. Od časa do časa bomo prinašali nekatere nagrajene prispevke. Prav lepa hvala vsem tekmovalcem! Komur se zdaj ni posrečilo, naj se mu drugič, ko bo spet kaka taka tekma! Na svidenje!

Dobavljanje matičnih izpisov

Vsem tistim, ki potrebujejo izpiske iz matičnih knjig z Gorenjskega ali Štajerskega, v vednost:

Matične knjige za kraje, ki spadajo po sedanjih upravnih razdelitvah pod okraj Radovljica, se nahajajo sedaj v Radovljici (Landrat in Radmannsdorf, Kreisippenamt). Matične knjige za kraje, ki spadajo sedaj pod kranjski in kamniški okraj, se nahajajo vse v Kranju (Zentralmatrikenamt, Krainburg). Matične knjige za kraje, ki spadajo pod sedanje Štajersko (vsa lavantinska škofija in del Dolenske) se nahajajo na sedežih tistih upravnih občin. Direktno matičnih izpisov ni mogoče dobiti zaradi deviznih predpisov.

Kdor želi dobiti izpiske iz matičnih knjig v Kranju oz. v Radovljici, naj se obrne na italijanski konzulat v Celovcu. Kdor pa želi izpiske iz matičnih knjig s sedanje Štajerskega, naj se obrne na italijanski konzulat v Gradcu.

Najkrajša pot za vse primere pa je, da piše kakemu znancu, ki mu preskrbi listine bodisi iz Kranja ali Radovljice (za Gorenjce), bodisi od upravnih občin (za sedanje Štajerce), plača pri matičnem uradu predpisane takse in mu listine sem pošlje.

Škofijski ordinariat v Ljubljani.

d Nesreče. Na Malhovu pri Tržišču je padla v krop enoletna hčerka dninarice Marija Skoporec. Dekletce je še istega dne zaradi strašnih opeklin umrlo. — Na Grmu pri St. Vidu je padla v vodnjak 37 letna dninarica Pangere Marija. Življenje so ji rešili, vendar pa si je pri padcu lomila več reber. — Pri padcu si je zlomila levico 28 letna Gizela Madaet iz Ljubljane. — Desnico si je zlomil 31 letni služitelj Ivan Klemenčič.

d Števerjanski rojak Alojzij Mužina je postal pri zadnjem boksanju v Berlinu evropski prvak.

d Štiri leta za mesarja, ki ni hotel prodajati mesa stalnim odjemalcem. Pred mesecem dni je bil naznanjen oblastem mesar Martorella iz Rima, ker nekaterim svojim stalnim odjemalcem ni hotel prodajati mesa, rekoč, da ni dobil zadosti mesa za prodajo. Ker so se ti njegovi izgovori večkrat ponavljali, so se prikrajšani odjemalci pritožili. Tedaj so oblasti odredile pri njem preiskavo in našle večjo zalogo mesa, seveda dobro skritega, posebno pa telečjega mesa, katero je skrivaj prodajal za mnogo višje cene drugim ljudem. Zavaljo tega svojega prestopka je bil poslan pred naglo posebno sodišče, ki mu je odmerilo štiri leta in en mesec zapora in 11.000 lir denarne kazni. Kazen naj bi bila za zgled in svarilo vsem tistim, ki bi se podobno pregrešili, kakor se je ta mesar.

d Film o življenju in delu sedanjega papeža. Za nekaj časa izdeluje katoliška filmska družba film o življenju in delu sedanjega poveljarja Katoliške cerkve. Film bo skušal podati v nepotvorjenih barvah delo Cerkve v sedanjih težkih časih. Film bo dolg okrog 2000 m in ga bodo po vsej verjetnosti izgotovili že do konca junija in ga potem dali v promet.

d 710 let bo preteklo prihodnje leto, odkar žive v Ljubljani frančiškani.

d Ze zgrajene in še nedozidane tržnice od ljubljanskega tromostovja do Zmajskega mostu so veljale mestno občino 2.285.000 lir. V tem so vračunani tudi stroški za ureditev ceste pred tržnicami in za ribnice, ki jih bodo izročili prometu čez nekaj tednov.

d Za 80.000 lir je bilo ukradenih nogavic iz skladišča trgovca Silvija Casanna v Milanu.

d Nad 12.000 poročin in porodnih nagrad v znesku nad 16 milijonov lir je priznala pristojna oblast v dvomesečju januar-februar.

d Oddaja mleka neposrednim potrošnikom. V občini Dobrunje in v ohih delih vasi Štepanja vas in Hrušica, ki so izven žičnega pasu, prepoveduje pristojna oblast od 15. aprila t. l. dalje vsako oddajo mleka neposrednim potrošnikom v mesto Ljubljano. Mleko morajo oddajati v zbiralna središča, ki jih določi Pokrajinski pre-

NOVI GROBOVI

† Zlatomašnik Anton Lesjak

V soboto 11. aprila je umrl v St. Jerneju zlatomašnik in duhovni svetnik g. Anton Lesjak. V St. Jerneju je bil župnik od 1902 do 1937 in s svojim delom močno vplival na versko-nravno življenje faranov. Prav tako se je takoj po prihodu v St. Jernej lotil z mladostno vneto prosvetnega dela ter je zgradil društveno dvorano, za katero je sam napravil načrte. Ustanovil je godbo na pihala. Spisal je zgodovino šentjernejske fare. Bil je dober gospodar in 32 let načelnik posojilnice, postavil je nova gospodarska poslopja. Kot goreč dušni pastir je na polju verske vzgoje začel z reformami evharističnega življenja in je v svoji fari vneto širil navodila papeža Pija X. Kapelico v Lurdu je dal zgraditi po svojih načrtih. L. 1937. se je preselil iz župnišča v Vovkovo hišo, a je še vedno rad pomagal, dokler je mogel, pri opravljanju božje službe. Njegova vednost in šaljivost ter dobrohotnost ga je priljubila vsem, ki so ga poznali. Ljudstvo ga je spoštovalo in ljubilo, kar je pokazala lepa, številna udeležba pri pogrebu. Bolečine v nogah prenašal mirno in vdano in se lepo pripravljal na smrt. Vid mu je sicer popolnoma odpovedal, razum pa je ostal svež do konca. Bog mu bodi plačnik za vse dobrote, ki jih je delil župljanom!

V Vodcah je umrl dolgoletni župan Frano Erce. — V St. Jerneju na Dolenskem je ono soboto mirno v Gospodu zaspal zlatomašnik, dolgoletni šentjernejski župnik, duhovni svetnik g. Anton Lesjak. — V Savljah pri Ljubljani je odšel v večnost dober krščanski mož, posestnik in trgovec Jožef Trčenj. — V Belgradu je izdihnil zadet od kapi Slovenec Štefan Koprivšek. — Pri sv. Joštu nad Vrhniko je odšel po večno plačilo tamkajšnji župnik g. Jožef Negode. — V Podgradu je mirno v Gospodu zaspala Uršula Kirar roj. Miklič, mati g. župnika Franca Kirarja. — V belgrajski državni bolnišnici je odšel po večno plačilo Slovenec Ivan Šeruga, bivši delovodja apnenice Pečevnik pri Celju. — V Kranju so dejali v grob vdovo po lekarnarju Leopoldino Šavnik roj. Jugovic. — V Valjevu je umrla Slovenka Franciška Grošljeva roj. Dolenc. — V Ljubljani so umrli: bivši pešadijski polkovnik Ljubomir M. Živanovič; blaginjak Mestne hranilnice v p. Anton Šusterič; višji policijski stražnik v p. Ivan Gerlica; Prijatelj Ivana; učiteljica v p. Julija Kuntih, čevljarjski mojster Ignac Učakar, ga. Špeletič in Ivana Pavelka roj. Žagar. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

hranjevalni zavod. Oni, ki so prejeli mleko od mlekaric iz omenjenih predelov, dobe nabavne knjižice za mleko v pripadajoči mlekarini

d Med poročnim obredom je postalo duhovniku slabo v Commacchiu blizu italijanske Ferrare. Zenin in nevesta sta morala čakati, da je prišel drug duhovnik in dovršil poročni obred.

d 4000 starorimskih kovancev, v težih 12 in pol kilograma, so našli te dni v zemlji v bližini Drača. Stari so 1750 let.

d Nadškof msgr. C. Margotti je imenoval za kanonika Bogomirja Berceta in župnika Ivana Paierja.

d Cene za seno so določene sedaj takole: I. vrste 65 lir v aprilu in 70 lir v maju za metrski stot; II. vrste 60 lir v aprilu in 65 lir v maju; III. vrste 55 lir v aprilu in 60 lir v maju; IV. vrste 40 lir v aprilu in 55 lir v maju.

Najboljši in najcenejši slovenski tednik je »Domoljub«

d Ogenj na Fužinah. Mnogim je znan mlin na Fužinah, ki bi bil oni četrtek skoraj postal žrtev plamenov. Okoli 9 zvečer se je v strehi pokazal ogenj. Prihiteli so gasilci, vendar je pogorelo podstrešje mlina in stranski prostori.

d Voluharji so povzročili letošnjo zimo veliko škodo po mnogih poljih in nasadih. V sadni trsnici kmetijske šole na Grmu so obgrizli nešteto plemenitih sadik, ki so sedaj uničene. Požrli pa so voluharji tudi precejšnje množine poznega krompirja, katerega gospodarji zaradi prehitro zapadlega enega niso mogli pravočasno spraviti na varno.

d Ureditev položaja občinskih tajnikov. Časopisje poroča o novi ureditvi položaja občinskih tajnikov v Italiji. Razdeljeni bodo z ozirom na število prebivalstva v posameznih občinah na osem skupin, oziroma stopenj. Občine n. pr., ki štejejo prebivalcev od 8001 do 15.000, dobe tajnika pete stopnje, ki ima začetno letno plačo v višini 14.700 lir in službeni dodatek 3.100 lir. Tajnik šeste stopnje pripada občinam, ki štejejo 4001 do 8000 prebivalcev. Njegova začetna letna plača znaša 12.400 lir, službeni dodatek pa 2300 lir. Občinam do 1001 do 4000 prebivalcev priliče tajnik sedme stopnje z začetno letno plačo 9700 lir in službenim dodatkom 1900 lir. Tajnike osme stopnje imajo občine, ki štejejo manj kot 1000 prebivalcev, z začetno letno plačo 6700 lir in dodatkom 1600 lir.

d Še nekaj nesreč. Pod voz je padla Milena Zajc, 4 letna hči posestnika iz Gor. Zadobrove in si zlomila nogo. — Krožna žaga je odrezala preste levce 23 letnemu delavcu Slavku Kavšku iz Slične.

d Še vedno je v veljavi najvišje dopustni cenik za dimnikarska dela iz leta 1932.

d Na sestanku Katoliške akcije v Rim so odpovali tudi patriarh Piazza, nadškofa Lavitrano iz Palerma in Boetto iz Genova.

Okrog sosedov

s Nekdaj grad — zdaj bolnišnica. Zgodovinsko pisec Valvazor pripoveduje, da je zgradil grad na Golniku leta 1550 Georg Kreuzer iz Kranja. Po smrti njegovih naslednikov je prešel grad v last plemiča von Oberburg Andre Bernardina, ki ga je prodal plemiču Gallenfelsu. — Od 1860 do 1917 je imel grad 14 gospodarjev, potem je postal zdravilišče. Po razpadu bivše Jugoslavije je bilo zdravilišče za jetične na Golniku, čigar lastnik je bil oskrbovalni fond za vračajoče se bojevnike, razlaščeno. Vsa Gorenjska, ki šteje okrog 185.000 prebivalcev, ni imela večje javne bolnišnice in zato so preuredili zdravilišče na Golniku v javno bolnišnico.

s Pod kolesa vagonov je prišel oni dan pri premikanju na kolodvoru Lesce-Bled sprevodnik tovnega vlaka Janez Jarkovič. Kolesa so mu odrezala obe nogi in je ponesrečenec podlegel poškodbam.

s Nemei iz Ljubljane — nemški državljani. Pred tednom je deželni svetnik povabil na sestanek 12 v kamniškem okrožju bivajočih nemških optantov iz Ljubljane in jim izročil kot prvim državljanke listine državnega ministra za notranje zadeve.

s V Valjevo so prišli iz Smedereva: Avsenik Janko, Marija in Vladimir; Plašč Avgust in Jožeta in Ravhekar Avgust, Jovo, Jelena in Jana. Vsi našteti so prispeli v Juliju v Valjevo, v avgustu so odšli na delo v veliko valjarno »Sartide« v Smederevu; ko pa je ta prenehala z delom, so se spet vrnili v Valjevo.

s Najmlajši general hrvatske vojske je znani poveljnik letalstva Vladimir Kren. Star je komaj 39 let.

s Na ruski fronti je padel nemški polkovnik Scheidies, eden najbolj znanih nemških odlikovancev. Boril se je že v prvi svetovni vojni.

s Za poljedelskega poročevalca pri okrožnem načelnstvu v Valjevu je bil imenovan inž. Ivan Pucelj, profesor na tamošnji državni poljedelski šoli in sin bivšega ministra Ivana Pucelja. Kot tak je postal gospod inženir tudi vrhovni inšpektor nad poljedelsko obdelavo za vse valjevsko okrožje.

s Razne nezgode. Na cesti si je zlomil nogo 41 letni tovarniški delavec Franc Mihelič iz Studencev. — S stola se je prevrnil in hudo polomil upokojenec železničar Ignac Gorjane z Jesenice. — Raz strehe tovnega kolodvora v Mariboru je padel in se ubil 50 letni mizar Anton Potočnik. — V neki mariborski tekstilni tovarni je stroj hudo poškodoval levico čistilec Janezu Vilčniku. — V kotel, v katerem so kuhali svinjsko pišto, je padla 6 letna Marija Kinzerjeva iz Garanas in podlegla opeklinam. — Ko je snažil sadno drevje je padel z drevesa 68 letni železniški upokojenec Tomaž Bakovnik iz Preddvora pri Kranju in si je zlomil nogo.

s Kože, kupljene pri reju, imajo v Srbiji sledeče določene cene: janjša koža 60 din, ovčja 55 din, kozja 55 din, kozličkova 50 din, strižena ovčja 40 din za kilogram.

s Za spomladansko setev je pristojna oblast na Gorenjskem nabavila 15.000 kg jarega ječmena, 10.000 kg ovasa in 245 ton semenskega krompirja. Poleg tega je preskrbela 100 ton Tomaževo šindre, 100 ton apnenega dušika in 240 ton kalijeve soli.

NAŠI VELIKI MOŽJE

★ ANDREJ EINSPIELER ★

Duhovnik Andrej Einspieler je bil med največjimi idealisti na Koroškem, obenem pa tudi največji politični in organizatorni talent svoje dobe med vsemi Slovenci.

Rodil se je leta 1813. V Svečah v Rožu na Koroškem. Vse šole je obiskoval v samem Celovcu, tako gimnazijo, licej in semenišče. Duhovnik je postal 1837 in potem služboval v Šent Juriju na Zilji, v Žabnicah, tudi na Svetih Višarjah je bil kurat in spovednik, v Krki, v Šmihelu na znamenitem Gosposvetskem polju, potem zopet v Žiljski dolini, nazadnje pa je postal mestni kaplan v Celovcu in prav tam bil tudi mestni katehet in celo učitelj slovensčine na celovski realki. V Celovcu je umrl leta 1888.

Svojega pomembnega delovanja za narodno vzgojo in prosveto se je Einspieler učil že pri Ahaclju in v Slomškovem krožku v Celovcu, deloma pa so nanj tudi vplivali Muršičevi članki, Vrazova agitacija in znameniti knjižica Pravil, ki jo je napisal Matija Majar Žiljski. Einspieler se je odlikoval kot učitelj, prosvetni delavec, nabožni piastelj, člankar, politik in organizator koroškega kulturnega in prosvetnega življenja v sredini prejšnjega stoletja. Kot zgledni duhovnik se je vse življenje boril za pravice Cerkve in naroda, še posebej za pravice slovenskega jezika v Cerkvi, šoli in uradu. O vsem tem je pisal odlične sestavke in članke v najrazličnejše liste zlasti v letih svobode tiska od 1848 do 1850; tako ga najdemo v koroški Cariniji in ljubljanskih Novicah ter Sloveniji. Ko je v dobi Bachovega absolutizma od 1850 do 1860 zopet bila zatrta svoboda tiska, je moral Einspieler prenehati s pisanjem političnih člankov in obravnavanjem javnih stvar ter se posvetiti vse bolj prosveti in vzgoji našega naroda. In res je začel objavljati v Janežičevi Slovenski bčeli l. 1852. članke o vzgoji in načinu poučevanja. Nikakor pa se Einspieler ni zadovoljil s tem, da bi pisal v tuje liste; sam je ustanovil svoj časopis, znani Solški prijatelj, ga skoraj sam pisal in napolnjeval njegove strani zopet s članki nairazličnejše vsebine, deloma vzgojne, deloma tudi čiste leposlovnostne in umetniške, vse pa namenjeno predvsem našemu preprostem ljudstvu na deželi in naši slovenski mladini. Za ta svoj list je pridobil tudi veliko število sodelavcev, večinoma ne s Koroške, marveč s Kranjskega, tako Andreja Praprotnika, Matijo Valjavca, Frana Jerišo, V. Kurnika, Josipa Štefana, poznejšega znamenitega fizika na Dunaju, in druge. Sam pa je bil nasprotno med največjimi sodelavci Antona Janežiča, zlasti pri Mohorjevi družbi in skoraj pri vseh njegovih listih.

Ko je 1861 zopet zavladala v Avstriji večja politična svoboda je bil Einspieler med prvimi

Slovenci, ki so takoj začeli nadaljevati svoje javno delovanje iz leta 1848. Ponovno je postal vse že prei navedene zahteve in dodal še novih. Tako je zahteval Zedinjeno Slovenijo v okviru avstrijske države, ki pa naj se uredi v zvezno državo z deveterimi samostojnimi deželami. Tudi se je z vso silo zavzemal za samoupravo dežel in celo občin. Te svoje nazore je objavljati in razlagati najprej v svojih listih, pisanih v nemškem jeziku, kakor: v Glasovi iz Notranje Avstrije (1861—1863), Dravski pošti (1863—1866), Koroškem listu (1869—1876), Koroškem ljudskem glasu (1876—1883). Vmes pa se je odločil tudi za izdajanje lista v slovenskem jeziku in ga nazval Slovenec, ki je izhajal od 1865—1867 ter ga je uredil spreti urednik Janez Božič. Ta »Slovenec« je izhajal v Celovcu, njegov najpomembnejši ljubljanski dopisnik pa je bil France Levstik. Kar je Einspieler v vseh teh listih objavljati glede javne in politične ureditve našega ozemlja v okviru avstrijske države, vse to je postalo osnova znamenitega mariborskega programa iz leta 1865.

Pomembno je tudi Einspielerjevo versko delovanje. Prav v svojih listih je javno poudarjal in zahteval potrebo, da duhovnik vpliva ne samo na cerkev, marveč tudi na šolo in na vse javno življenje, kajti »le na podlagi vere je možno zagraditi vsem političnim in socialnim zahtevam pravično skupnost«; ker je vera najboljša sredstvo za ohranitev narodnosti, je veval obstoj slovenskega naroda s katolištvom, ki je vsem pravično.

V poznejšem času je Einspieler v Celovcu ustanovil časopis Mir, za urednika pa si je izbral častnikarja Franceta Haderlapa. Časopis Mir je izhajal najprej le trikrat na mesec, pozneje pa je postal tednik in je prenehal šele med prvo svetovno vojno. Tudi ta Einspielerjev list je bil glasnik njegovih težni in želja vseh koroških rodoljubov tistih dob. Einspieler sam pa je ob koncu sodeloval tudi v ljubljanskem Slovincu.

Odlčno in pomembno je tudi njegovo živo politično in javno delovanje. Bil je namreč izvoljeni poslanec v koroškem deželnem zboru in je tamkaj zastopal kmečke občine velikokoroškega okraja. Kot poslanec je sodeloval v nairazličnejših odsekih deželnega zbora, bil pa je tudi v samem celovškem mestnem svetu odlični svetovalec.

Tako je Einspielerjevo delo zlasti v zvezi s Slomškom, Majarjem in Janežičem rodilo zelo bogate sadove tako v prosvetnem kakor javnem življenju. Take sadove rodé samo veliki idealisti v svojem delu za preprosto kmečko podeželsko ljudstvo.

s Mladinska okrevallišča so uredili na Bledu in v Kranjski gori. Vsakokrat bo za dobo 4 tednov prostora za 90 otrok. V pošteb pridejo samo otroci gorenjskega industrijskega delavstva. Razgovor je nemški.

s Sadno drevje bodo posadili na muslimanskih pokopališčih v Sarajevu. Uprava je že prejela sadike iz državne drevesnice.

s Sprejeti v nemško državljanstvo. Na obmejnem ozemlju v Brežicah in v Savski dolini so oni dan izročili kočevskim naseljencem nemške domovinske listine.

s Knjižnice za kmete. Srbska vlada pripravlja posebne knjižnice za kmete in ostalo podeželsko ljudstvo. Knjižnica bo imela v svoji zalogi vse knjige, ki so potrebne za kmečko izobrazbo in narodno gospodarstvo. — Med drugim bo srbska vlada izdala posebne knjige za gojitev in pridelovanje krompirja, sončnice, konoplje, hmelja in breskev.

s V bojih na vzhodni fronti je padel nemški pesnik Hans Corger. Opeval je svojo kmetško domovino in dijaško dobo v Pragi.

s Požar je nastal na domačiji malega posestnika Ignaca Mašera v Št. Ilju v Slov. goricah. Je vse zgorelo.

s 700 gasilnih društev je zdaj na ozemlju Koroške in Gorenjske.

s Poseben tečaj za nemščino se je začel pred kratkim v Predosljih pri Kranju. Na tečaj se je prijavilo 300 ljudi.

s Za liter mleka je določena v Zagrebu najvišja cena 7 kun.

s Čas za menjavo kovancev po 50, 20 in 10 din je do nadaljnjega podaljšala Srbska narodna banka.

s Zadosti semenskega krompirja za vso državo imajo na Hrvaškem. Prodajajo ga po 5 kun kilogram.

s Stanje kmečkih dolgov v Srbiji se je zelo znižalo, ker kmetje lahko dobro vnovčijo vse svoje prideleke in tudi pridno odplačujejo svoje obveznosti.

s Pri podiranju drevja v gozdu je oplazila veja 60 letnega Janeza Stareta iz Komende in mu močno poškodovala hrbtenico.

DIMNIKAR

G. Invernizio:

ZA NAŠE MLAJŠE

(Dalje.)

»Da, le govori zdaj; samo da ne boš rekel kakšne neumnosti.«

»Hotel bi vas samo vprašati, kako bom mogel v hišo, ki je ne poznam?«

»Poučil te bom; bodi brez skrbi,« je veselo dodal Kruljavec. »V oni vili stanujeta dve ženski: gospodinja in služkinja. Pravijo, da je lastnica silno skopa in ima v železni omari shranjeno bajno bogastvo, ki si ga ne upa naložiti v banko.« Kruljavčev obraz je bil krut. Plezaček je čutil, da dobiva kurjo polt.

Kruljavec je nadaljeval:

»Toda starika nikoli ne odreče miloščine in predvsem rada pomaga otrokom. To nežnočutnost ima tudi njen čuvaj, strahoten pes, ki lahko raztrga človeka, ki pa se pusti milovati od otrok. Zato sem skoraj prepričan, da bo starika, čeprav bo pustila mene pri vratih, spustila tebe na vrt in pes bo pritekla h tebi. Glej, da ga boš z ljubečanjem pridobil ter mu tako ponodi lahko dal zastrupljeno jed, da ne bo lajal. Razume se, da moraš na vsako vprašanje, za katerim se bosta ženski obrnili nate, odgovoriti s kimanjem. Toda poslušaj vse, kar ti bosta govorili. Če ti bosta dovolili stopiti v hišo, glej, kje so stopnice. Opazuj vse, razumeš?«

Plezačkovo srce ni več utripalo od strahu, marveč od upanja.

Oh, ko bi se zares mogel vsaj za trenutek znajti na samem z gospodinjo in služkinjo!

Kako je od srca prosil Marijo, da bi mu izkazala to milost, medtem ko so se mu oči lesketale od nove luči!

Z vneto, ki je ugajala Kruljavcu, je odvrnil:

»Da, razumem popolnoma. Lahko ste mirni. Znal bom delati čudeže v svoji vlogi neme deklice. Če mi bo uspelo priti v hišo, mi bo zadovoljal en sam trenutek, da bom videl, koliko ključavnice in verig je pri vratih, so li stopnice kamnitne ali lesene in če so kakšna okenca na vrt, skozi katera bi mogel zlosti drevi in odonod splezati do vrat ter vam odpreti. Oh, saj znam opraviti s takimi rečmi.«

Ta zadnji stavek je izrekel zlohotno in s pomenljivim nasmeškom.

Kruljavec ni sumil, da je dimnikarček slišal razgovore z Rudijem, in je pripisoval te besede dimnikarčkovy prezgodnji lokavosti. Zato ga je navdalo veselje ter ga je objel.

»Izborno!« je vzklilnil. »Bolj si zvit, nego sem si mislil. Toda dobil boš svojo nagrado. Za zdaj mi torej ni treba nič več pojasnjevati. Lahko odideva.«

Povzpela sta se po kamnitni strmini in se znašla pred dolgim obzidjem, ki je bilo obrabljeno z bršljanom in drugimi zelenimi plezalkami. Sredi grmičevja so bila vrata, o katerih je govoril Rudi, ki so se odpirala na stezico in skozi katera ženski najbrže nista nikoli hodili iz hiše.

Pročelje vile je bilo na drugi strani in odonod nisi imel samo veličastnega razgleda, ampak so bile ne daleč od tam skupine kmečkih hiš; ženski po tem takim nista bili popolnoma osamljeni.

Plezaček je opazil skupine hiš, se dotaknil Kruljavčeve roke in mu pomenljivo namignil. Zlikovec je skomizgnil z rameni.

»Precej daleč so,« je rekel s tihim glasom, »ne bodo nam delali sitnosti. Kmetje trdo spijo. Razen tega pa je gotovo, da bi se ne ganili iz hiše, če bi zaslišali kakšen hrup od zunaj. Strahopetci so!«

Stopala sta vzdolž zidu in se znašla pred ograjo, pritrjeno na dva stara stebra, ki sta imela na vrhu priroste konice kakor tudi obzidje naokoli.

Na eni strani je visela ob ograji železna veržica.

Kruljavec je potegnil za njo in zaslišalo se je oddaljeno brnenje zvončka.

Skoraj v istem hipu se je oglasilo besno lajanje psa, ki je planil proti železnemu okrižu ograje in hotel popasti Kruljavca za suknjič. Če bi malhar ne bil pripravljen na nagli odskok, bi njegovo meso raztrgal buldogovi zobje.

Plezaček pa je brez strahu položil svojo majhno roko besnemu psu na glavo. Ta se je takoj pomiril, čeprav je še vedno renčal proti Kruljavcu in ga postrani gledal. Zavohal je bil malo pridneža.

Isti trenutek se je razlegel glas stare gospe: »Stoj, Lev! Tiho, Lev!«

Dimnikarček je zagledal akromno oblečeno gospo, z izredno prikupnim in dobrim obrazom, ki so ga venčali beli, še gosti lasje, ki je prihajala po stopnicah iz vile.

Približala se je ograji, Kruljavec si je snel klobuk, ga proseče pomolil proti njej in medtem blebetal:

»Lepo prosim vbojajme, dobra gospa, nesrečnemu pohabljenju, ki mora vzdrževati siroto nečakinjo, ki je boleha in nema.«

»Nema, ta krasna deklica? Ubožica! Slišiš, Lev?«

Videti je bilo, da je pes razumel, kajti njegova debela glava se je sklonila proti železju ograji in prijazno povohala Plezačku roko. Še vedno je renčal proti Kruljavcu, ki je dodal:

»Da, dobra gospa, ta siročica je zares nesrečna! Pa če moram k temu še povedati, da ji vse dopoldne nisem mogel dati skodelice juhe!... Popolnoma je onemogla. Zase ne prosim ničesar, toda imejte usmiljenje s to ubogo, nemo deklico, dobra gospa.«

Plezaček je proseče uprl svoj pogled v stariko, medtem ko je njegova roka božala psa, da je bilo gospejino srce ganjeno.

Vzela je izpod predpasnika sveženj ključev in se pripravila, da odpre ograjo, z besedami:

»Naročila bom za deklico nekoliko juhe z jajcem; vi pa, dobri človek, počakajte tam, kajti Lev bi vas raztrgal, če bi skušali stopiti noter. Tudi vam bom poslala nekoliko mesa in kruha ter kozarec vina.«

Kruljavec je že sedel na tla, s klobukom med nogami.

»Bog vam povrni, dobra gospa! Ne bom se premaknil od tod. Grilina, poljubi roko dobri gospe.«

Ograja je bila odprta samo toliko časa, da je mogel otrok skozi; potem jo je gospa takoj zaprla, sicer bi se bil pes vrgel na Kruljavca.

Pes je kazal sobe in rental, ker se ni mogel zdvijati. Ni se odmaknil s svojega mesta, da bi bil na mah pripravljen, če bi se Kruljavec skušal približati.

Ta pa je momljajl skozi zobe:

»To mi boš poplačal drevi. Lahko renčiš, kolikor drago. Zagodla je bova tebi, kakor tudi tvoji gospodinjici.«

Medtem je gospa odvedla Plezačka proti hiši. Skupaj sta stopila po stopnicah, ki so vodile v vežo, iz katere sta prišla v obednico, kjer je neka

ženska približno iste starosti kakor gospodinja, ravno pripravljala mizo.

Ko je zagledala otroka, ki ga je gospa držala za roko, je vprašala:

»Kje pa ste dobili to dekletce?«

»Nema siročica je, ki je prišla prosit vbojajme,« je odvrnila gospa.

A zdaj, ko ga Kruljavec ni mogel več ne videti ne slišati, je Plezaček spregovoril s tresočim in zaskrbljenim glasom:

»Ne, nisem nem in tisti šepci ni moj stric. Tudi nisem deklica, ampak doček. Oh, gospa, sama Mati božja me je poslala semkaj, da vas rešim, a vi po svoji strani rešite mene!«

»Kako? Kako?« sta vzklilnili ženi v strahu in radovednosti. Sedli sta na divan in potegnili Plezačka k sebi, ker nista prav razumeli, kaj je hotel reči.

Deček je hitro povedal, kdo je in na kakšen način je prišel s tistim zlikovcem, ki skupaj s drugimi namerava drevi z njegovo pomočjo priti v vilo, da bi oropal gospodinjico.

Gospo in služkinjo je prevzela groza.

»Ohi! Ubožec, ubožec malil Tebi bova dožnja zahvalo za svoje življenje!« je spregovorila stara gospa. »A kaj bo s teboj, sintek moj, če izvede, da si govoril?«

»Ničesar ne bodo izvedeli. Povedal vam bom, kaj mislim storiti. Toda za božjo voljo, pošljite Kruljavcu hrane, da ne bo zabel sumiti ali se naveličal čakati. Povejte mu tudi, da mi je, ko sem prišel noter, postalo slabo in da me je gospa odvedla v spalnico, kjer zdaj pijem juho. Storite to hitro!«

Služkinja je ubogala in odhitela.

Vzela je velik kos kruha, reženj mesa, nekaj salame, steklenico vina in je stekla ven. Rekla je gospodinjici in Plezačku, da lahko svobodno govori, češ da bo ona zadrževala Kruljavca.

Plezaček je imel tako čas, da se je dogovoril o vsem potrebnem z gospo, ki je, ker je imela v hiši telefon, mogla ukreniti vse, da predrzni zlikovci ne bi mogli uiti zasluženi kazni.

Bila je zelo odločna ženska, ki ni poznala strahu. Ko je okrepčala in očrtila malega dimnika karja, ga je s pravo materinsko nežnostjo prišla k sebi v naročje, ga poljubila in ga nato odvedla nazaj h Kruljavcu, ki je bil pri vsem dobrem vinu, pri vseh dobrih zalogajih, ki jih je dobil, in pri vsem kramljanju s služkinjo, ki ga je prosila, da ji je prerokoval srečo, vendarle nemiren zaradi Plezačkove dolge odsotnosti.

Toda ko ga je spet zagledal v spremstvu stare gospe, se je pomiril, zlasti še, ko mu je ta rekla:

»Zares škoda je, da vaša nečakinja ne more govoriti! Tako je ljubka in razumna! Vse hoče videti, vsega se dotakni!...«

»Ker še svoj živ dan ni videla toliko lepini in dobrih stvari,« je ponižno odvrnil Kruljavec. »Bog in Mati božja naj vam poplačata vaše usmiljenje, gospa!«

Plezaček je odšel skozi ograjo. Služkinja pa je morala držati Leva, ki se je skušal pognati na Kruljavca.

»Pojdj proč!« je zaklicala gospa. »Ali ne vidiš, da je to dober človek?«

»Lev se še vedno spominja tistega šepca, ki ga je neki dan pretepel s palico,« je dejala služkinja. »In ker je spet opazil hodulje, je mislil, da je to isti.«

Ženski sta se oddaljili od ograje, da bi odšli v hišo, in potegnili psa za seboj. Kruljavec in Plezaček pa sta spet stopala vzdolž obzidja in odšli nizdol po kamnitni stezici.

»No,« je spregovoril vprašujoče zlikovec, »ko sta bila že daleč,« mislil sem že, da te ne bo več nazaj!«

»Dovolil sem si krasno potegavčino s staro!« je odvrnil smeje se Plezaček. »Zavijal sem oči in se delal, kot da trpim, in zato me je na rokaj nesla v svojo sobo, me položila na divan in odšla po zdravilne kapljice. Tako sem imel čas, da sem vse pregledal. Ko sem si spet opomogel, sem kaj tak veliko zanimanje za razne stvari, ki sem jih videl v sobi; zato me je starika odvedla po vseh sobah. Ko sem stopal po veži, sem videl malo okence brez stekla, ki se odpira na vrt. Zadal za vrtem so stopnice, po katerih je mogoče doseči okence, skozi katero ne bi mogel drug kakor maček ali pa jaz.«

»Pravi zaklad si!« ga je prekinil Kruljavec s odkrito dobrohotnostjo. »Ko bo Rudi to slišal, mu bo jasno, da je mati Čebula imela dober nos. Načrt se mi zdi že kakor izvršen. Ampak povej mi še to, kaj ti je dala stara, da si si opomogel?«

(Nadaljevanje prihodnjik)

IZ ZGODOVINE CERKVENIH ORGEL

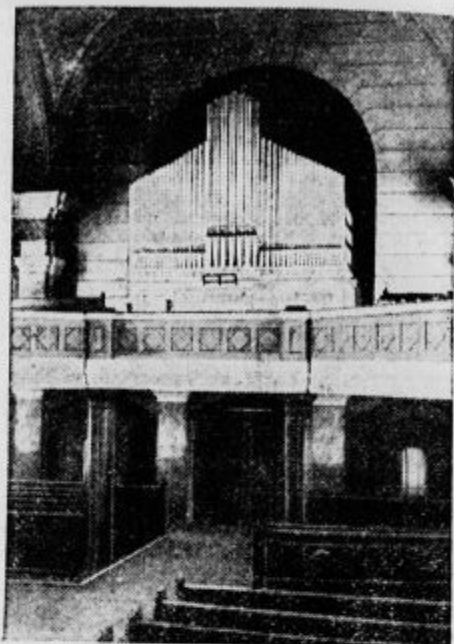
V prvih stoletjih v krščanskih cerkvah ni bilo orgel. Vendar so rimski cesarji zelo radi poslušali to glasbilo, kadar so imeli posvetne zabave in veselice, tako na primer, ko so bile gladiatorske borbe in dirke z vozovi, pa tudi pri poganskih plesih in v razkošnih sobanah rimskih plemkinj.

Polagoma je obledel spomin na poganski izvor orgel. Bizantinski mojstri so res mojstrsko spopolnili to glasbilo in so imele orgle v

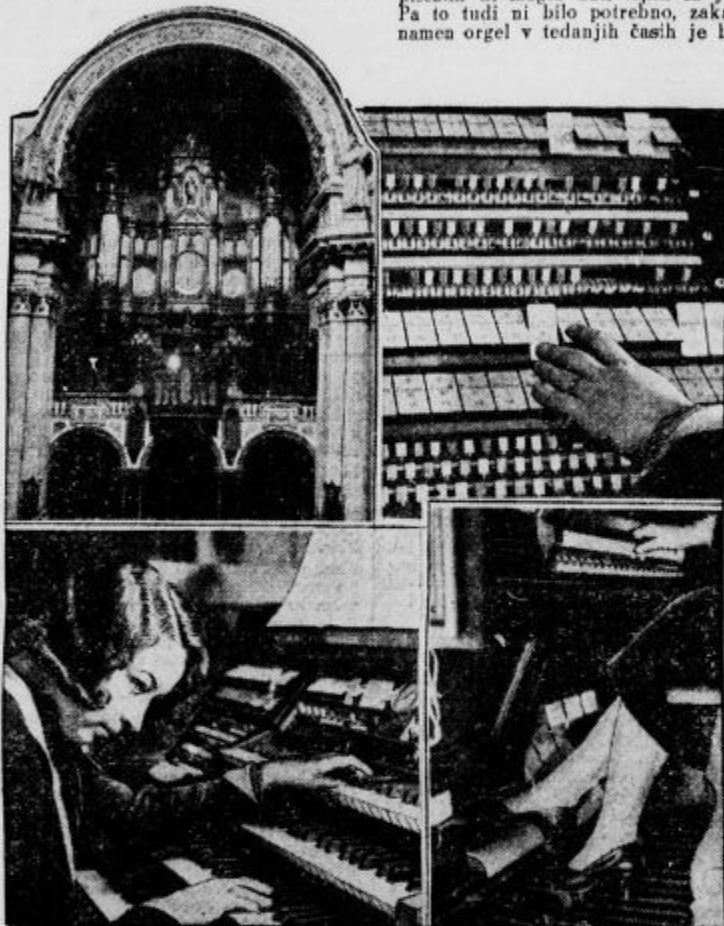
vzhodnorimskem cesarstvu bolj in bolj vstop tudi v cerkev. Sveti Avguštin je rekel: »Kdor z veseljem posluša orgle, bo še z večjo vnemo poslušal božjo besedo.«

V naše kraje so vesti o orglah prišle šele leta 757. Takrat je bizantinski cesar Konstantin Kopronymos poslal Pipinu Malemu orgle v dar.

Seveda so bile tedanje orgle močno drugačne od sedanjih. Uporaba vodenih curkov v piščalih ni mogla dati lepih in jasnih glasov. Pa to tudi ni bilo potrebno, zakaj poglobitvi namen orgel v tedanjih časih je bil, da so po-

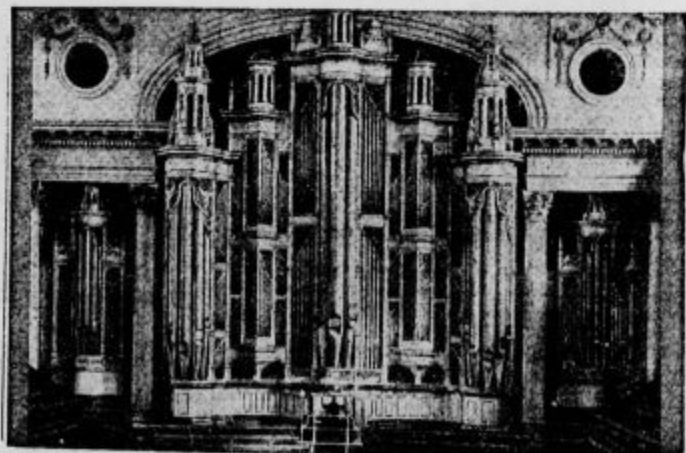
Orgle v Vodichah

Sodobno odpiranje registrov in še kaj

Manual orgel, ki imajo 1000 registrov /

Orgle s 10.000 piščali in 140 registri imajo v avstralskem Sidneyu

vzročile hrup in bučanje. V cerkev tedaj še niso pustili orgel, ondi so imeli samo enoglasne pevske zборе.

Ko je vladal Karel Veliki, so bile orgle v naših krajih že udomačene. Leta 824 je papež poslal meniha Georgiosa iz Bizanca v Aachen z naročilom, naj ondi zgradi orgle. Od leta 827 je v Aachnu delavnica za orgle. V naslednjih stoletjih je zrastle v Nemčiji vedno več orgelskih delavnic.

Kmalu so prodrle orgle tudi v Anglijo in Francijo. V XIII. stoletju so imeli orgle že skoraj povsod. Namesto piščali iz železa ali bakra so začeli izdelovati cinaste, katere so do današnjih dni še vedno najboljše. Milanski cerkveni zbor je leta 1565 sklenil, da je v cerkvi samo za orgle prostor.

Tekom stoletij so strokovnjaki, med katerimi tudi Slovencev ne manjka, prvotno zelo preprosto sestavo orgel izpopolnili tako, da imamo dandanes tudi v mnogih slovenskih katoliških božjih hišah prekrasne, dovršene in najsodobnejše urejene cerkvene orgle.

(Dalje.)

»Le čakajte, naj še jaz eno zinem!« se je oglašila Cenčanova Urša in stopila na prste. »Naj pa pove Andraž, če je res, kar nam je pripovedoval Matija. Andraž je bil že tudi v Ljubljani!« neralč se je preril h klopi, si s pegavo roko pogladil previdasto brado, skomizgnil z ramami in izjavil: »Prav nič takega nisem videl v Ljubljani.«

...Da bi hi v Ljubljano! Ali veste, kam to pika in cika?...

»Tega je že dolgo, kar je bil Hudopisk tam dole,« se je branil Mataj. »Pa pojdite sami tjakaj, boste pa videli, da je vse tako!«

»Lejte, kako se uvija!« je vzkliknila Mica. »Vse križem blede in veriži, da bi se izkopal, pa se ne bo! Da bi bli mi v Ljubljano! Ali veste, kam to pika in cika? V izkušnjo hoče izvabiti še nas! Poglejte ga, celo smeje se nam, roga se nam iz gole prevzetnosti, češ, jaz sem videl nekaj sveta, jaz, ki sem najpametnejši med Teleanovci!«

»Kdoro jih reže Micalc jo je hvalil Cenčanov Janez. »Le njo poslušajmo, njo! Mica ima poseben dar zgovornosti. To moram reči, četudi sem ji že vrnil listi voziček detelje, kajne, Mica? Prav je, da smo bili vsi tiho in je nismo motili. Ne molimo je pa tudi zanprej, da sproti ne pozabi povedati kaj modrega!«

»V Ljubljani imajo tudi take trobente, ki pojo in igrajo kar same,« je povzel Matajev Matija iznova. »Skatlico, ki sveti sama, sem izgubil med-potoma, trobento vam pa lahko pokažem!«

Zdajci pa je prilezel črni rogač trobenti na rob in jel razmikati perutnice.

Privlekel je gramofon izpod pisane rute, ga dejal na klop in ga uredil. Okrogla plošča se je jela vrteti in iz zvočnice je zapel močan glas:

Pridi Gorenj'e,
z mrzle planine!

Kakor okameneli in ukopani so poslušali Teleanovci... V tem je otipaval hudomušni Hudopisk gramofon in vseh krajih in tako srečno spravil velikega črnega rogača iz roba v široko trobilo, ne da bi bil — razen Mico — opazil kdo kaj.

»To je hudičeva trobenta!« je kričala Cenčanova Urša na vse grlo in se prekrizovala. »Ali ste slišali? Priliznjeni hudič nas hinavsko vabi v peklnski ogenj! Pridi se grete!«

Zdajci pa je prilezel črni rogač trobenti na rob in jel razmikati perutnice.

»Lejte ga, lejte ga, je že tukaj!« so vpili Teleanovci in delali velike križe. »Izpremenil se je v hrošč! Dajte ga! Dajte ga, dokler ne vzraste v celega, pravega hudiča!«

In padale so palice, motike in lopate po gramofonu in ga razbile na žalostne kose. Rogač pa je srečno odbrenčal v svoje brastje.

Mica Kobacajka je svetlo pogledala po množici, razmaknila roke, jih prekrizala na prsih in povzdignila svoj glas: »Dosti dolgo smo potrpežljivo poslušali Matajeve kvantuze, zdaj jih pa ne maramo več! Bog ve, kaj bi nam hotel še vse natvesti! Doma bi bil ostal kakor mi, pa bi bilo vse dobro. Kaj mora biti na vsaki kaši? Zdaj pa moramo kaznovati grešnika, ker nam je tako potuhnjeno ušel v Ljubljano, in pa zato, ker nas je hotel imeti tako grdo za norca! Cenčanov Janez je močan, pet gorkih naj da s palico hudodelniku za pokoro po podplatih! Cesar je iskal, to je tudi iztaknil. Ali ni tako?«

»Tako je!« so vikali poslušalci. »Le dajmo ga, le! Pa takoj! Mica je teleanovski Salomon. Živio Salomon v kočmajki!«

Mica je zlezla na tla in položil so obsojenca na klop. Cenčanov Janez je jel poleg ukaza izvrševati svojo nalogo in štel: »Ena, dve, tri...«

»Presneto dobro pritiskač,« je dejal Mataj, dasi ga ni bolelo prav nič, »pa saj bi jaz tudi, če bi imel jaz palico v roki in tebe pred sabo na klopi!«

»Pet!« se je zmotil Cenčanov Janez.

»Oha, Janez se je ustrel!« je ugovarjal Matajev Matija. »Izpusil je četrti Goljufati se pa ne dam! Bodite pravični! To ne velja nič, Janez znači od konca in štej natančneje! Štejte tudi vsi drugič!«

Pomagali so vsi Teleanovci na glas in Janez je srečno izvršil svoje delo na debelih, močno podkovanih podplatih.

»Zdaj naj nas pa Matija prosti odpuščanja in obljubi, da ne bo nikoli več tiščal v Ljubljano!« je predlagala Mica.

»O, prav rad, he, he!« je obetal Mataj. »V Ljubljano me pa že ne bo nikoli več. In prosim vas odpuščanja, da ne bo nobene zamere več. Bodimo spet prijatelji!«

Jako zadovoljni so se razšli Teleanovci po vasi, Matija pa je krenil z beračem proti Matajevini.

Mica in Mataj sta se kmalu naveličala pre-mišljevanja, ali bi ali ne bi: poročila sta se jeseni in Andraž Hudopisk je dobil od obeh nagrado.

Matajeva Mica je privoščila svojemu Matiju vse najboljše, ker se je bala, da ne izgubi še drugega moža. Kadar je naredil zopet kaj neumnega, je modro molčal, se skesano prijemal za uho in pohlevno na tihem občudoval ognjevito zgovornost Mice Matajke, vedno navdušene za pravo pamet. Tako je v božjem strahu in zakonski pokornosti srečno živel z ženo. Nikdar več ni silil ne v črni ris ne v belo Ljubljano in daleč naokoli ni bilo nikjer tako zadovoljnega pa tako lepo debelega moža, kakor je bil Matajev Matija.

Zaščita vrbovih mačic

Dokazano je, da porabi srednje močna čebelna družina na leto okrog 25 kg cvetnega prahu ali obnožine, ki je za zalego to, kar nam vsakdanji kruh. Če obnožine ni, se čebelna zalega ne more razvijati. Posledica tega so slabotne družine, ki samo životarijo in ne dajejo nobene koristi. Na-posled odmrlo. Če hočejo imeti čebelarji krepke čebelne družine, morajo gledati, da imajo spomlad dovolj hrane, to je medu, obnožine in vode. Zato morajo skrbeti takoj v prvi pomladi za taka drevesa, ki dajo čebelarjem ne le obnožino, ampak tudi medijo. Taka drevesa so vrbe.

Slovensko čebelarsko društvo je videlo veliko korist vrb za izboljšanje čebelne paše. Zato priporoča sajenje z živo besedo pri predavanjih, v »Slovenskem čebelarju« pa s primernimi članki. Blizu barjanske šole ima tudi nasad različnih vrb.

Čeprav čebelarji visoko cenijo korist vrb, se vendar ne morejo odločiti za razmnoževanje in sajenje, dobro vedoč, da je njihov trud brezuspešen. Saj pridejo mestni ljudje, zlasti otroci, ki namolijo cele naračaje vrbovih vršičkov in jih nosijo domov za okraske. Vršičke trgajo tudi revni ljudje in jih nosijo kar v butare na trg, jih tam prodajajo in s tem nekaj zaslužijo.

Na prošnjo Slovenskega čebelarskega društva je izdal Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino odlok z dne 4. aprila 1942, III. št. 747-1, ki pravi:

»Da se zaščitijo rastline, ki so važne za prehrano čebel in ki zgodaj cveto (vrbe), prosimo, da okrajno glavarstvo takoj razglasi, da je po § 155. veljavnega gozdnega zakona prepovedanje trganje vršičkov in mačic vrbovja. Prav tako je po § 3. zakona o varstvu poljščine z dne 15. I. 1875 izrecno prepovedano gori omenjeno trganje vej.«

Čebelarsko društvo je še s posebno vlogo naprosilo mestno poglavarstvo v Ljubljani, naj naroči podrejenim tržnim organom, da zaplenijo na trg postavljene vrbove mačice. Pri ponovnem postopku pa naj krivce primerno kaznuje.

Trganje vrbovih mačic so zaščitile vse kulturne države.

Cepilna smola. Kako jo pripravimo?

Vzamemo 1 kg smrekove smole, 170 g čistega špirta, 80 gr voska in žlico lanenega o. a ali svinjske masti. V železni posodi raztopimo smolo, ki jo nato precedimo skozi gosto žakljevino, pridenemo še vosek in zopet segrejemo. Nato odstavimo in ko se nekoliko ohladi, primešamo laneno olje ali mast ter prilivamo nezadnje prav polagoma še špirt (seveda ne v bližini ognja, da se ne vname) ter stalno mešamo. Ko je zmes popolnoma ohlajena, napolnimo z njo pločevinaste škatle.

Nesreča pri angleških marevrih

Pri nesreči, ki se je te dni zgodila v južni Angliji, je bilo ubitih 14 vojakov in častnikov, med njimi tudi en general, ranjenih pa je bilo okoli 50 častnikov in vojakov. Pri vajah uporabljajo namreč tudi prave bombe, da bi dali vajam čim bolj videz resnice. Neki bombnik je spustil zažo bombo na ozemlje, na katerem je bilo večje število vojaštva. Zato nesreča.

(Konec.)

Naši mali

Tonka, mala Robinzonka

(Dalje.)

Tako je živela Tonka po enem letu, odkar je prišla na otok.

Toda vsega njenega kraljestva še ne poznamo. Poleg hišice in hlevčka si je zgradila tudi kapeleto. Kar vstopimo! Na desni je kropilček (seveda brez blagoslovljene vode).

Na dnu je oltarček iz gladkega kamena, ki ga je privlekla iz močvirja in na soncu posušila. Na oltarju je prt iz sešitih listov, spodaj nazobčanih.

Srednj oltarju stoji križ iz dveh kolov, povezanih s sroboto. Velike školjke, polne cvetic, okrasijo oltar, iz tal pa poganja grmiček, poln cvetja. Strop tvorijo palme, ki se rahlo majejo v vetru.

V enem kotu je naravna vdolbina, okrašena s lilijami in zelenjem. Vanj je postavila Tonka kipec Matere božje, ki ga je sama izrezala. Seveda je rabila za to dosti časa. Večkrat je znova začela rezati s svojim nožičkom, danes pa se ji je glava še precej posečevala, roke pa prav nič. V plašču sta dve lepi gubi.

V tej preprosti cerkvi, ki je vsa v cvetju, moli zdaj vsak dan naša Tonka, mala Robinzonka.

CEZ TRI LETA

21. maja.

»Zdaj sem že štiri leta na otoku — stara sem 11 let in pol, zato menim, da sem že velika. Obleke so mi postale prekratke. Moje kraljestvo mi je za rojstni dan pripravilo lepo darilo.

Zjutraj sem se sprehajala v vozu, v katerega sta bili vpreženi kozici zadnjega leta, zakaj vsako leto dobim nove. Kakih pet ali šest nam je sledilo. Zadnja pa je bila moja Kozica, na kateri je jahala Buča.

Mahoma sem zaslišala divje kličanje iz gozda, izpregla sem srne in vsi smo šli gledat.

Ptiči so se pretepali med seboj in neka posebno velika ptica jih je morila. Glasno sem začela kričati in roparica je zbežala. V krempljih pa je odnesla zelenega ptiča.

Bučo sem navadila, da mi prinaša sadje, ki visel previsoko na drevesih in ga jaz ne morem doseči. Zato sem ji zdaj pomignila, naj spleza na drevo. Vrnila se je z velikim mrtvim ptičem.

Poslala sem jo še drugič na drevo in zopet se je vrnila z mrtvim ptičem. Bil je papagaj.

Še tretjič je splezala kvišku. Slišala sem jo, kako se je pretepala, nato pa se je vrnila z majhnim papagajčkom, ki pa je še živ. Toda letati še ni znal.

Ubogi revček! Sreča, da sem ga našla. Vzela sem ga za svojega in mu dala ime »Kokicec«. Naučila ga bom govoriti, — to je moje darilo za rojstni dan. Zelo sem vesela.

8*

1. julija.

Zdaj nimam dosti časa, zato ne pišem toliko v svoji dnevnik. Zeti moram in za to rabim dosti časa, tudi sejati moram. Zomljo sem že zorala s svojimi plugoni, ki sem ga napravila iz lesa in školjk.

Buča se dobro razvija. Zelo je sladkosnedna in vedno hoče smetano s vanilijo, zdaj ko sem se naučila, kako jo delam iz mleka, golobjih jajc in posušene vanilije.

Kokica dolgo ni hotela ponavljati za menoj, kar sem jo učila; včeraj pa se ji je zataknila nožica med kolese in je začela vpiti: »Buča, bodi no pametna!« Tega je nisem učila, toda večkrat ponavljam ta nauk Buči.

Začela sem se smejeti, zakaj Buča je bila vsa iz sebe in se je bala Kokicec.

In ko me je Kokica videla, da se smejim, se je začela še ona glasno smejeti.

Kako smešno je, če se papagaj smeje! Od tega časa ji jezik teče in vedno ponavlja: »Dobro jutro, Robinzonka, dobro jutro, Robinzonka!«

Ves dan klepeta, zato sem jo začela učiti lepo pesmico iz svoje posmarice: »Ena ptička priletela, ena drobna ptičica.«

Še vedno noče nič drugega jesti kot zrnje, ki ga sama dobi. Vsa Kozičina družina je zdrava in se dobro počuti.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Pri botri na zapečku

Ljuba botra! V Domoljubu sem brala, da je tvoj zapeček prav gorak. Če mi dovoliš, bom tudi jaz prilezla gor. Veš, botra, najrajiši bi imela, da bi ti bila Nežka. To ime je meni najbolj všeč. Iztuhtala in izračunala sem, da si stara 90 let. Ali res? Povej, če sem prav izračunala. Povem ti, da sem doma iz Brezja, v šolo hodim pa v Rožni dol. Sem vneta bralka Domoljuba in Vrtec. V Vrtec mi najbolj ugaja povest »Morje je prebrodil«, v Domoljubu pa »Tonka, mala Robinzonka«.

Prav lepo te pozdravljam in vse prijatelje na zapečku!

Povše Zinka, uč. IV. razr.

Ljuba Zinka! Že zadnjič sem povedala svojim prijateljicam in prijateljem, da sem zapustila svoj zapeček in se preselila na Grič. Veš, gospod urednik ima sedaj prav malo prostora, komaj se še giblje s svojim listom, pa je tudi meni rekel oni dan: »Draga botra, nič ne pomaga, ne boš se več mogla tako objestno šopiriti v listu. Le majhen kotiček ti bom še pustil, pa si pomagaj s svojim drobižem, kakor veš in znaš.« Tako sem morala zapustiti prostorni zapeček in se preseliti drugam. Saj mi ni bilo preveč hudo zanj, poleti bom rajši hodila na sonce, da mi bo ogrelo stare kosti, zapeček naj zdaj urednik kar sam varuje. Le za vas mi je hudo, ker se boste morali stisniti in boste le počasi prihajali na vrsto s svojimi pisemci. Pa ni drugače mogoče. Kar božjo mast, ki se ji pravi potrpežljivost, vzemite v roko in se dobro namažite z njo. Boste videli, da bo šlo.

Vesela sem, da rada bereš Domoljub in Vrtec. Veš tudi jaz sem naročena na Vrtec in mi je list prav všeč. Pristrčno te pozdravljam, tvoja botra Nežka.

Draga botra! Tudi jaz sem se odločil, da ti bom pisal. Draga botra, ako nočeš iti k Olgi v Praproče, pa pridi k meni v Novo goro, tako prijazna vasica je, čeprav je na hribočku. S seboj pa prinesi tudi dalinogled, da bova skupaj gledala. Videla boš skoraj po vsej naši deželi. Peljal te bom za roko, ker si že stara, da ne boš padla po hribočku. Nabral ti bom tudi vijolic, da jih boš nesla s seboj v Ljubljano. Veš, jaz bi rad videl, da bi ti bilo ime Polonica, ker boš tako kmalu imela god. Lepo te pozdravlja Mirko Lavrič, učenec III. razreda v Prečni.

Rešitev zlog. kvadrata: Radeče, dežela, čelada.

Iz narave

Hrast pripoveduje

»Grozno zanimive reči pripoveduje,« dé bukev, »povej nam pa še kaj o koristnosti svojih listov, želoda in šiške.«

»Hrastovi listi! Tudi teh se poslužujejo ljudje,« spregovori mo. dri hrast. »Nabirajo jih konec aprila, morda še maja in v začetku junija, kasneje so že pretrdi, jih nato euše v senčnih krajih ter jih shranijo na zračnih prostorih. Iz listov pripravljajo čaj, in sicer vzamejo navadno eno prgišče listov na pokrugi liter vode. To vodo uporabljajo za izmivanje krvavečih ran, polagajo kot obkladke na rane, čire in otekline. Vendar zdravilne moči v listih ni toliko, kakor v lubju. Če pa jemljejo čaj iz listov kot notranje zdravilo v istih primerih kot lubje, tedaj mu dodajo sladkorja, vina, medu ali kakega drugega osladila.«

»Hrastov želod.« Ko nastopijo oktobrski vetrovi, se usuje z mojih vej toča želoda, ki ga ljudje nabirajo, da pripravljajo iz njega zdravilo in hranilo, posebno v hudih časih. Moj želod ima namreč poleg čreslovine in grenke snovi še precej škroba, nekoliko gumija, mastnega olja, pa raznih soli.

Praženi želod je kar dobro hranilo in okrepilo za želodec in prebavila sploh. Največ ga uporabljajo namesto kave. Ko ga pražijo, morajo ljudje paziti, da ga preveč ne sprajžijo, sicer izgubi škrob precej svoje vrednosti, čreslovina pa svoje moči. Preden ga pražijo, je prav, da želod najprej drobno razrežejo, prilijeje vrele vode, kar napravijo dvakrat zapored, nato ga ohladi, posuše v peči ali na štedilniku, odstranijo dvojno lupino, ki ga ovija in šele nato sprajžijo.

Dobro želodovo kavo znajo gospodinje pripraviti tako, da denejo na 1 liter vode 10—20 gr zmletega želoda. Če je mogoče, naj dodajo želodu polovico ali vsaj eno veliko žlico kavetu. Celo čokolado pripravljajo iz praženega želoda. Zmletemu želodu namreč dodajo kakao in sladkorja.

Kava iz želoda je dobra, če ima kdo slabo prebavo, če peša in če ima škrofeljine, zlasti pa otrokom, če imajo slabotne kosti. Taki otroci naj pijejo po trikrat na dan želodovo kavo z mlekom in sladkorjem ali medom, pa bodo trdni ko hrast.

Povem pe, da naj, kdor uživa zdravilo iz mojega lubja, listov, želoda ali šiške, preden pije zdravilo, nikar ne je česa takega, kar vsebuje beljakovine, naj ne pije železnatega vina ali enovi, ki vsebujejo apnenec.

»Zakaj pa ne?« vpraša radovedno češminov grm, ki je čepel blizu hrasta in ga ves čas z občudovanjem zri ter iztegoval svoj vrat, da bi ga bolje videl.

»I nevednost nevedna! Mar ne veš, da se beljakovine, če pridejo v dotik s čreslovinami, sesedejo? Če pa pride s čreslovinami v dotik železo, tedaj nastane črnilo. Zato morajo kuhati čaje iz mojega lubja, listov, želoda in šiške v lončenih posodah in ne v železnih,« odvrne hrast. »Povedati vam moram še nekaj o šiškah, ki jih opazujejo na mojih listih. Kakor veste, nastanejo ti izrasliki po ubodu drobne žuželke šiškarice. Najboljše šiške so alepske šiške iz Male Azije, pa ogrske šiške. Te so brez vonja, močno vzežejo usta in imajo precej čreslovine, sladkorja, škroba in hlapnega olja. Za zdravila nabirajo šiške v jeseni, ko so suhe in ni v njih več ličnik šiškarice. Te šiške zmlejejo v prah in zmleto shranjujejo. S praškom posipajo čire, rabijo ga pri krvavenju v ustih, dlesni, nosu in celo za barvanje las. Tudi čaj kuhajo iz šiške, in sicer posebno, če se je kdo zastrupil s svincem, bakrom, cinom, strihniinom ali opijem.«

»To je torej,« konča hrast, »moje poročilo. Kakor vidite sem prav koristno drevo in zaslužim spoštovanje in priznanje ljudi, ki me opeajo celo v svojih pesmih.«

Za mlade risarje

Nariši s eno poteso!

STRELOVI

2. HUDOBAR IN PODGANE

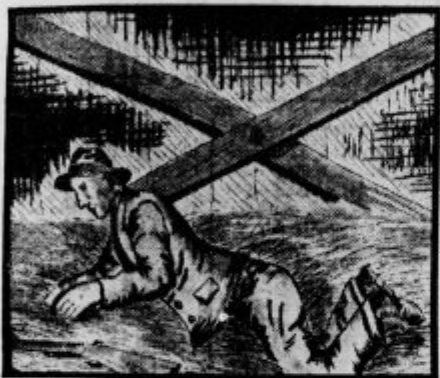
I.

Mokrinov Miha je bil posestnik kar dosti velikega zemljišča. Toliko, da se mu ni bilo treba bati, da bi moral biti kdaj lačen. Rad se je pobahal s svojo bogatijo. Zlasti še od tistega časa, odkar mu je finančna oblast naložila dohodninski davek.

Drugi ljudje štejejo te sorte davek med nadežnost in zoprnost in se mu skušajo kakor koli odtegniti in se ga odkrižati, če se ga le morejo. Miha tega ni nikoli storil. Pač pa se je rad javno bahal, da ima toliko denarja, da mora od njega da vek plačevati.

Siromak torej Miha ni bil.

Poštenjak pa skozi in skozi. Samo za las je manjkalo, da ni bil poštenjak do same popolnosti. Zakaj puška, ki jo je imel na steni, ga je le včasih toliko premotila, da jo je naložil na ramo in šel z njo čakat zajčka, če ne celo zajca.

Tako je bilo tudi tistega večera, prav za prav tisto noč v zadnjih dnevih adventa. Ne bom pravil, katerega leta je to bilo, da bi pregoreli lovci še po smrti ne terjali od njega kakšnega povračila ali kakšne odškodnine. Zakaj Miha je danes že davno zapisan med rajnike.

Divji lovec, lovski tat; to je bil Miha, pa samo malo. Samo toliko, da je okušal veselje divjih lovcev.

Pršla je torej tieta lepa, jasna adventska noč. Kar sama je vabila na lov. Snega še ni bilo preveč, ravno za potrebo. Zvezde so migljale, kakor bi se igrale na nebesnih višavah, mesec je šele krog desetih pogledal, če je na zemlji vse v redu. Miha je čakal ugodnega trenutka, kdaj bo zajca premagala skušnjava in se bo toliko potrudil, da se bo spustil k Završnikovemu kozolcu pokušat, kakšen je bil tistega leta repnik. Ali bo za rabo ali ne?

Zajec se bo prikazal, takrat pa pok! — in pridojno nedeljo bo na mizi že prijetno kosilo...

Pa se je Miha uračunil. Zajec je prišel pokušat jesenski repnik. Pa ni imel Mihove ure in se je ravnal po svoji. Ko je prišel Miha na svoje mesto, je bil zajec že kdo ve, kje. Miha je nekaj časa čakal, potem se je pa naveličal. Kaj hoče prezebiti za prazen nič!

Poskusil je malo počiti. Pa ne zunaj, ne na prostem, ne na burji in vetru, poskusil je udreti v varno počivališče in prenočišče. Zakaj bi si pa nočinjno noč ne potregel! O sreča! Vrata v prenočišče so se kar sama odprla. Vse je bilo pripravljeno. Mrval Kar prijetno bo tukaj čakati do jutri! Samo malo se je zaril v seno. Bol Kar bo!

Zaspati se pa ni dalo. Ne zato, ker je imel Miha nemirno vest, ne zato, ker je prišel navzkriž z lovsko postavo; zaspati mu niso pustile številne podgane, ki so tisto noč v tako obilnem številu poiskale primerne prenočišča ravno v Simovčevi pristavi.

»Čudno, prečudno!« je govoril in si mislil Miha sam pri sebi, »saj sem že nekaterikrat tukaj prenočeval, ali toliko podgan kakor nočoj, toliko podgan pa še nisem našel. Ali se bo vreme sorenjenilo, ali kaj to pomeni!«

Miha bi bil rad zaspal, pa se ni dalo. Zakaj tudi pod njim — čudo čudovito! — je bilo vse polno podgan. Toliko, da so ga kar privzdigovale.

»Kaj takega pa še ni bilo!« je Miha nerazumljivo mrmral in samemu sebi dopovedoval. Kadar je bilo le preveč, je z vso jezo malo udaril in pobrekal po mrvi, da bi podgane pregnal in preplašil. Za nekaj časa je bil mir, pa samo za nekaj časa. Pa se je privzdigovanje spet od kraja začelo.

Rad bi bil šel domov, pa si ni prav upal. Prvič zato ne, ker je ravno snoči videl iti na lov Košanca, pravega in pristnega in zaprieženega lovskega čuvaja. Videl ga je iti v gozd, vrnati se ga pa ni videl. Z njim bi se ne bil rad srečal. Vedel je namreč, da Košanec ne pozna nobenih špasov. Drugič je bil pa Miha že po svoji naravi plašljiv in bojzljiv. Če bi ga bil kdo ponoči videl, kaj, če bi ga ovadil. Potov okoli gospode se je Miha ogibal in otepal na vso moč in še malo.

Zato je čakal jutra. Ko bo zjutraj šel proti domu, o, takrat bo že našel izgovor, da se bo opral in izgovoril, če ga bo kdo srečal.

Noč je bila dolga. Počasi so minevale ure in počasi se je pomikal mesec proti zahodu. Ko bi bilo veaj mogoče malo zaspati!

Pri fari je bila ura šele polnoči.

»Oh, oh, oh, ni ga konca in ga ni!« je poln obupa vzdihoval Miha in se prekladal po semu, kamor se je zaril, da ga ni preveč zeblo.

»Da bi bila ura vsaj že štiri!«

To pobožno željo je ponavljal Miha sam s seboj, kakor bi bil opravljal svojo navadno molitev. Nazadnje, po dolgem čakanju, je le udarila ura štiri zjutraj in Miha je sklenil, da odide.

»Moja ura je tukaj. Zdaj pa moram iti,« je še godljaj sam pri sebi in odhajal.

Doma ga je pa žena že težko čakala.

»Komaj si odšel,« mu je začela praviti, »komaj si odšel, je prišel mesar iz mesta. Vola bi bil rad kupil. Tistega iz kota. Pravil je, da sta si že nekaj v besedi. Naročil je, če ga daš, da se danes zjutraj pri njem oglasi. Če ne, ga bo drugod iskal.«

Miha je bil volk na denar. Zato si ni dal dvakrat reči, naj gre k mesarju. In tudi pokazati ni hotel, da bi bil utrujen in zaspan. Če ne, bi bil moral ženi na dolgo in na široko pripovedovati, kje in kako je enoči pritačeval zajca...

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Zastrupljeni pašniki

Ob svojih vajah s plini so švicarske čete ob začetku vojne v urijskem okraju v Švici povzročile veliko škodo tamošnjim pašnikom, kar pa je prišlo v javnost šele te dni. Plini, ki so povsod pronicali v tla, so zastrupili pašo tako, da je mnogo živine obolelo. Zaklati so morali nad sedem tisoč glav živine. Dognali so, da je bilo tudi rastlinstvo prizadeto in so morali zaradi tega precej pašnikov spremeniti v njive.

Grozen požar v pragozdu

V pragozdnem pasu južno od Manaosa, prestolnice brazilske države Amaconije je nastal te dni veliki požar, ki ga je povzročila strela. Dolgotrajna suša omogoča plamenom, da se širijo čedalje bolj in plamen razveljavljejo ponoči širno ozemlje na obeh straneh brazilsko-perujske meje. Neštivilne divje živali bežijo pred plameni in napadajo v svojem strahu črede in pastirska plemena. Ogenj preti tudi obrežnemu ozemlju, kjer rastejo kavčukovič, ki so danes glavno bogastvo Amaconije. Cela armada ljudi koplje podnevi in ponoči široke jarke, da bi omejila požar.

»DEKLE Z BISERI«

»OVČAR MARKO«

»LJUDJE, ŽIVALI IN BOGOVI«

so tri lepe knjige »Slovenčeve knjižnice«, ki jih kupite, dokler jih je še kaj!

ZA FANTE OD FARE

IZ DNEVNIKA SPORTNIKA TOMAZA

V.

Od nekdaj so študentje radi pili in se postavljali s cigaretami, z nežnimi brki in z dolgimi umetniškimi lasmi. To vrsto fantovskega uveljavljanja smo v našem društvu odklanjali. Res je, da v šoli nismo bili podjetnejši od drugih, navadni telebani pa ne nismo bili. Mesto v skrivne gostilne smo zahajali v telovadnice in na izlete, prekipevajočo moč pa smo kazali rajši na tekmah, pa tudi v izvenšolskem udejstvovanju.

Navada je, da študentje radi govorijo o »delu za narod«. Samo pri besedah pa le nismo ostali. Nedeljo za nedeljo smo zahajali med podeželska telovadna društva in jih učili lepih prostih vaj in srčne telovadbe na orodju. Bili smo navezani na takratno orlovsko organizacijo, po kateri smo imeli tesne stike med deželo in mestom. Naloge, o katerih smo se pogovarjali, niso bile visokoleteče. Nekateri so se navduševali za prosvetno delo, nekateri pa za oblikovanje slovenskega fantovstva s telovadbo in športom.

Če bodo fantje telovadili, bodo postali bolj odporni, bolj zdravi, vedri, samozavestni in srčni. Več smisla bodo imeli za snago in higieno, svojo moč pa bodo kazali v drznih vajah in borbenih športih. Če bomo imeli v vsaki vasi močno telovadno postojanko, bo nekoč manj pijačevanja in manj pretefov. Vedeli smo, da so fantje od fare neugani. Poznali smo tudi njihove slabe navade. Draži jih prekipevajoča moč, radi bi pokazali svojo srčnost in preradi pogledajo v kozarec, ki jim zmeša glavo, da sprostito vroče sile v preprih in pretepih, ki so navadno čisto nepotrebni.

Navidezno se zdi, da je vdanost Bogu nekaj, kar ni v skladu s pravim slovenskim fantovstvom. V resnici pa je to le navidezno. Fantje so v bistvu dobri, pa če tudi rajši postopajo pred cervkijo, kot da bi stopili čez prag, če tudi gredo rajši v zvonik in v procesijo. Kletev, ki jo slišite, in upornost starešem je navadno le posledica telebanskih let. V objestnih letih se fant sramuje rožnega venca. To vse pa je navadno fantovstvo, ki pa traja navadno le tako dolgo, dokler se mah pod nosom ne spremeni v prave brke. Proti lažnemu fantovstvu smo se borili v društvu in iskali podobo mladeniča, ki bo odprtega srca, ki bo čutil z zemljo in hodil ponosno po njej.

Bilo je pred 16. leti, ko smo priredili svojo prvo mladeniško olimpiado — tekme za štajersko dijaško prvenstvo. Za zmagovalno vrsto so pripravili dragoceno darilo: vitek prapor na visokem svetlem drugu. Načrte zanj je izdelal Pino, blago so vezle članice, drog pa je skoval rajni Mencej v Ljubljani. Nič bogatega ni bilo na praporu, vendar smo ga imeli nepopisno radi. Vse na njem, od zamislit do izdelave, je bilo delo ljudi, ki so enako mislili in čutili.

Tekme za prapor smo imeli kar na semeniškem vrtu. Ves je bil v cvetju, takrat so ravno cvetele hruške in jabolane. Toplo majsko sonce je ogrevalo trate, na katerih so se samozavestno sukale vrste in se premikale zdaj k drugu, zdaj k skoku in suvanju krogle. Vsi, ki so gledali vratolomne vaje na orodju, skladne proste vaje in gibčne skoke s palico, so navdušeno ploskali in bodrili oddelke k čim podjetnejšemu tekmovanju. Prapor si je priborila mariborska dijaška vrsta, ki je bila najbolje pripravljena. Takrat je šlo tudi za prvenstvo posameznikov. Večkrat sem premišljeval, ali bi se ga udeležil, zakaj zdelo se mi je, da znam več ko drugi. Vendar, v mladih letih se fant rad postavi in skušnjava me je premagala. Takrat so mi dali lovorjev venec, ki se mi je zdel vse prevelika nagrada.

Ko sem prišel domov na počitnice in stisnil materi roko, je dejala, da je občutila prstan. V resnici pa so jo zbudili trdi žulji, ki jih dobiš na drugu. Pokazal sem ji tudi venec, ki je dolgo visel med svetimi podobami v domači izbi. In ko sem starešem povedal, da moram takoj v Ljubljano, kjer se bomo pripravljali za tekme v Rimu, pa še to, da bom šel v jeseni najbrž na visoko šolo za telesno vzgojo v Berlin, so bili prepričani, da se le šalim.

